

Signalementen

De medewerkers van de bibliotheek van de Boekmanstichting geven een overzicht van recent aangeschafte boeken. Ditmaal is er speciale aandacht voor verschillende aspecten van het literaire bedrijf. Daarnaast komt een aantal publicaties op de andere verzamelgebieden van de bibliotheek aan de orde. De samenvattingen zijn van Roland Huguenin, Jack van der Leden, Saskia Leefsma, Marike Lindhout en Mieke Nooijen.

Gool, J. van (2002)

Lezers en lasers: lezen in het digitale tijdperk.

Den Haag: NBLC, 181 p.

ISBN 90-5483-308-4 signatuur: 02-621

De verschijningsvorm van dit boek vormt een paradox met de inhoud, waarin de relatie wordt onderzocht tussen lezen en het gebruik van nieuwe media. Het is een warm en geruststellend pleidooi voor het lezen, het boek en alle moderne en toekomstige technologieën, presentatie- en verschijningsvormen van tekst en literatuur. Aan de hand van een grondige literatuurstudie onderzoekt de auteur de volgende vragen: Welke ontwikkeling maakt het lezen door, nu leesmogelijkheden op zoveel verschillende manieren worden aangeboden? Wat is de relatie tussen lezen en het gebruik van de nieuwe media? Hoe en in welke mate beïnvloeden de nieuwe media het uitgeven en het koop- en het leesgedrag?

In korte en in elkaar overlopende hoofdstukjes richt Van Gool zich op de kruisbestuiving van de oude orale culturen, het schrift en de moderne beeldcultuur. Daarnaast komen onderwerpen aan de orde als: het boekenvak, leesbevordering, nieuwe technologieën zoals e-books en elektronisch papier, leesgedrag, bibliotheekgebruik, internet, uitgeverij en televisiezenders. Dit boek is een genot om te lezen en prikkelt tot filosofische bespiegelingen. (RH)

Gijsbers, Peter en Anton van Kempen (red.) (2002)

Deugdelijke arbeid vordert lang bepeinen: jubileumboek uitgegeven ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van uitgeverij Bohn (1752-2002).

Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, xv, 350 p.

ISBN 90-313-2525-2 signatuur: 02-916

In 1752 schreef de Duitse boekbinder Cristoph Henrich Bohn zich in als boekhandelaar in het gildenboek van Haarlem. Zijn vak behelsde in die tijd meer dan verkopen alleen. Boekhandelaren waren ook drukkers, binders en uitgevers. Bohn groeide van een bescheiden Haarlemse uitgever uit tot de huidige medische uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum. Deze en voorgaande naamswijzigingen als Erven F. Bohn en Bohn, Scheltema & Holkema geven al iets weer van de veranderingen die in de loop der tijden al of niet noodgedwongen plaatsvonden. De auteurs houden zich voornamelijk bezig met de rechtlijnige geschiedenis van de Bohns van de afgelopen 250 jaar. De zijtakken Samsom Stafleu en Van Loghum Slaterus komen summier aan de orde. De geschiedenis van Scheltema & Holkema verdient een geheel eigen geschiedschrijver.

Het boek is precies wat je verwacht van een herdenkingsuitgave van een uitgeverij van dit formaat: aan de buitenkant degelijk doch sober uitgegeven in hardback met stofomslag, van binnen informatief, anekdotisch en prachtig geïllustreerd. Het geeft daarbij meer dan de geschiedenis van één uitgeversbedrijf. Het laat ook zien welke externe invloeden, zoals bijvoorbeeld technische innovaties, sociale veranderingen of belastingmaatregelen, van belang zijn geweest voor het uitgeversbedrijf in het algemeen. (SL)

Haas, A. de (red.) (2002)

Achter slot en grendel: schrijvers in Nederlandse gevangenschap 1700-1800.

Zutphen: Walburg Pers, 255 p.

ISBN 90-5730-219-5 signatuur: 02-919

Verscheidende auteurs hebben zich op verzoek van de Stichting Jacob Campo Weyerman belangeloos verdiept in de levensverhalen van achttiende-eeuwse schrijvers die voor kortere of langere tijd gevangen zaten. De meesten van hen maken geen deel uit van de literaire canon. Niettemin waren zij in hun tijd wel degelijk verantwoordelijk voor de verspreiding van ideeën door middel van toneel, romans, pamfletten of journalistieke artikelen. Zij hadden literaire, politieke of religieuze aspiraties of waren op zoek naar broodwinning. De aanklachten tegen deze schrijvers varieerden van moord, chantage en verdenkingen van sodomie tot lasterlijke geschriften tegen kerk en staat. De achttiende-eeuwse literator, naamgever en inspirator van de Stichting Jacob Campo Weyerman belandde in de gevangenis op verdenking van afpersing.

Met de publicatie van deze bundel viert de Stichting haar 25-jarig jubileum. De bundel illustreert het werkkterrein van de stichting: historisch onderzoek naar onder andere de marges en de onderkant van het culturele leven, met name het letterkundige, van de achttiende eeuw. De levensbeschrijvingen van Weyerman en zijn lotgenoten laten iets zien van de zelfkant van het letterkundige bestaan in de pruijcentijd. In het voorwoord schetst André Hanou een aardig beeld van de ontwikkelingen van het schrijverschap, in gang gezet door de Verlichting. Joop Koopmans schreef een bijdrage over de censuur in deze tijd. (SL)

Kraaykamp, G. (2002)

Leesbevordering door ouders, bibliotheek en school: effecten en ontwikkelingen

Delft: Eburon, 134 p.

ISBN 90-5166-909-7 signatuur: 02-828

Wat is het effect van de inspanningen van ouders, de middelbare school en de openbare bibliotheek, om jongeren te stimuleren tot lezen? Dit kwantitatief-empirisch onderzoek probeert informatie te geven over de betekenis en de effectiviteit van leesbevordering door deze drie 'relevante instituties' en over de onderling versterkende aanvulling die ze op elkaar geven.

In Nederland is er een toename in de aandacht voor leesbevordering. Dit biedt kinderen de positieve stimulans om zich sociaal en maatschappelijk te ontplooiën. Leesbevordering heeft kans van slagen als er sprake is van intensief en herhaald contact, in een sociale omgeving die als belangrijk wordt ervaren. Het gezin, de openbare bibliotheek en de middelbare school voldoen aan die voorwaarden. Kraaykamp onderzocht welke gezinsomstandigheden van belang zijn, wat de betekenis is van het boekenbezit van openbare bibliotheken en welke rol lesprogramma's op middelbare scholen spelen.

De conclusie luidt dat de drie onderzochte instituties eerder aanvullend dan concurrerend werken. Ouders die hun kinderen de liefde voor lezen willen bijbrengen maken bijvoorbeeld dankbaar gebruik van het boekenbezit in openbare bibliotheken. Deze bibliotheken zijn weer afhankelijk van scholen die hun leerlingen aanraden er boeken en informatie op te zoeken. (RH)

Krevelen, L. van (2002)

De stijl van de uitgever.

Amsterdam: De Buitenkant, 238 p.

ISBN 90-76452-14-8 signatuur: 02-756

Laurens van Krevelen werd in 1972 hoofdredacteur en niet lang daarna directeur-uitgever van uitgeverij Meulenhoff. Een selectie van zijn opstellen en voordrachten uit de periode 1986–2001 is nu gebundeld in een fraai vormgegeven uitgave, verzorgd door uitgeverij De Buitenkant. Van Krevelen belicht verschillende aspecten van het uitgeversberoep. Thema's die daarbij geregeld terugkomen zijn de verkeersregels van de boekenmarkt, de plaats van het literaire boek in het medialandschap van nu en het auteursrecht en de positie daarbinnen van de uitgever. Van Krevelen wil met deze prettig leesbare publicatie de professionele, sociale en culturele functie van de uitgever duidelijk maken, iets wat hij gedurende zijn loopbaan ook trachtte te doen. (MN)

Perrée, R. (2002)

Cover to cover: het kunstenaarsboek in perspectief.
Rotterdam: NAI uitgevers, 141 p.
ISBN 90-5662-281-1 signatuur: 02-843

Ondanks de titel duurt het even voor je weet waar dit boekje over gaat. De bladspiegel en typografie nodigen eerder uit tot bladeren dan lezen, op zoek naar houvast. Houvast geeft de inhoudsopgave wel maar daarna wordt het moeilijker, zeg maar verdraaid lastig. De vormgeving eist doorzettingsvermogen. Toch blijken de afzonderlijke hoofdstukken stuk voor stuk informatief, of zij nu een specifiek kunstenaarsboek beschrijven (bladspiegel is dan een halve slag gedraaid) of wanneer het gaat om 'alles wat er te vertellen valt over dit medium en de discussie die het omgeeft'. Onder dit laatste vallen de geschiedenis van het kunstenaarsboek in een kunsthistorisch perspectief; het Nederlands kunstenaarsboek; de drijfveren van uitgevers, verzamelaars en kopers; de relatie tussen kunstenaarsboek en catalogus; de problematiek van de presentatie en ten slotte de toekomst van kunstenaarsboek. De beschrijvingen van de boeken van onder meer Christian Boltanski, Lawrence Weiner, Richard Prince, Richard Long, Andy Warhol, Nan Hoover, Roy Villevoeye, Walter van Beirendonck en Sol Lewitt illustreren de uniciteit en de onuitputtelijke vorm.

Het onderzoek en de voorbeelden in dit boek zijn voor een groot deel gebaseerd op kunstenaarsboeken in de collectie Becht. De publicatie viel samen met de tentoonstelling 'Cover to cover, kunstenaarsboeken uit de Collectie Becht' in De Beyerd te Breda afgelopen november. Het is echter geen tentoonstellingscatalogus en de essays behelzen een breder spectrum dan de boeken uit de collectie Becht. (SL)

Poortvliet, E. (2002)

Met beleid meer leesplezier: de rol van de gemeente bij leesbevordering.
Amsterdam: Stichting Lezen, 34 p.
signatuur: 02-869

Gemeenten kunnen een grote rol spelen bij het bevorderen van het leesgedrag van zowel kinderen als volwassenen. Zij kunnen namelijk initiatieven voor leesbevordering organiseren en ondersteunen en zodoende bijdragen aan een gestructureerd en voor iedereen toegankelijk aanbod. Stichting Lezen heeft daarom door CPs onderwijsontwikkeling en advies deze brochure laten ontwikkelen. De brochure is bedoeld voor wethouders en beleidsmedewerkers. Zij zet bestuurders aan samenwerkingsprojecten te organiseren, toegespitst op de plaatselijke situatie. Bemoedigende praktijkvoorbeelden uit Dordrecht, Nederlek en Hoogeveen laten zien welke mogelijkheden gemeenten hebben om beleid voor leesbevordering vast te leggen. Voorts is er een stappenplan dat hulp kan bieden bij de voorbereiding, uitwerking en evaluatie van projecten. (JvdL)

Robben, T. (2001)

Exotische snoepjes: een onderzoek naar de receptie van de debuten van migrantenoutheits van de tweede generatie door de literaire kritiek.
Doctoraalscriptie Vergelijkende Kunstwetenschap, Katholieke Universiteit Nijmegen, 175 p.
Begeleiding: M. van Woerkom en J. de Vroomen
signatuur: 02-382

Midden jaren negentig debuteerde een aantal schrijvers met een Marokkaanse achtergrond in de Nederlandse letteren. Er was grote interesse en positieve aandacht van de Nederlandse literaire wereld voor de publicaties van deze migrantenauteurs van de tweede generatie. De Marokkaanse achtergrond van deze auteurs kreeg daarbij steevast aandacht. Soms leek het wel alsof dit belangrijker was dan de literaire kwaliteit. Twan Robben onderzocht in zijn doctoraalscriptie of de literatuurkritiek het werk van debuterende migranten van de tweede generatie anders recenseerde dan de debuten van autochtone schrijvers. Hij vergeleek de recensies van de debuten van Hans Sahar, Abdelkader Benali en Hafid Bouazza met recensies van Nederlandse debuutromans. De recensent van de Nederlandse debuten moest ook een recensie van een debuut van de migranten op zijn naam hebben staan. Robben constateert een

aantal opmerkelijke verschillen. Zijn conclusie luidt dat de Nederlandse literaire kritiek druk bezig is stelling te nemen in deze discussie, maar dat consensus hierover nog niet is bereikt. (MN)

Audéoud, O. (2002)

Study on the mobility and free movement of people and products in the cultural sector. Strasbourg: European commission, 29 p.
signatuur: 02-865

Dit onderzoeksverslag geeft een goed en systematisch overzicht van de problemen in de regelgeving die kunstenaars tegen kunnen komen wanneer zij voor kortere of langere tijd in een andere lidstaat willen werken. Het onderzoek beoogt de obstakels te identificeren die én de bewegingsvrijheid van kunstenaars én de voorzieningen en omloop van culturele goederen beïnvloeden. Audéoud verdeelt de problemen onder in twee categorieën: de 'echte obstakels en serieuze problemen' en de 'kleine hindernissen en tekortkomingen'. Tot de eerste groep rekent hij de regels en de praktijk die een vermeende vrijheid van beweging in de weg staan. Gebrek aan erkenning van de professionele motieven ligt hieraan ten grondslag. Een serieus probleem is het geheel aan normen en praktijken, waardoor er in feite geen sprake is van vrijheid van beweging. De tweede groep problemen bestaat uit alle menselijke gebreken en zwakheden die invloed uitoefenen op de regels en de praktijk. Mensen bewegen zich kennelijk minder graag dan verwacht binnen de Europese gemeenschap of zijn hierop slecht voorbereid. Ook is men niet altijd even bereidwillig kunstenaars te ontvangen uit andere lidstaten. 'Kleine hindernissen' zijn ten slotte alle verplichtingen en beperkingen samen. Deze leiden in het algemeen tot ontmoediging.

Een vervolgonderzoek moet mogelijkheden aandragen om al deze obstakels en tekortkomingen uit de weg te ruimen. (SL)

Breugem, E.M. (2002)

Het spel of de regels?: een inhoudsanalyse van het commentaar op de cultuurnotastystematiek.

Doctoraalscriptie Kunst- en Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam, 104 p.
Begeleiding: B.J. Langenberg
signatuur: 02-926

Sinds de invoering van de cultuurnotastystematiek en de Wet op het specifiek cultuurbeleid ontstaat iedere keer als de nieuwe vierjarige cultuurnota verschijnt veel ophef. Na *Cultuur als confrontatie* van oud-staatssecretaris Van der Ploeg is zelfs de cultuurnotastystematiek ter discussie komen te staan. In haar doctoraalscriptie onderzoekt Breugem of dit in de commentaren op de verschenen cultuurnota's vaker het geval was. Zij bestudeerde daartoe de artikelen die zijn opgenomen in de Knipselkrant van de Raad voor Cultuur en de verslagen van de Tweede Kamerbesprekingen van de cultuurnota's van Brinkman, D'Ancona, Nuis en Van der Ploeg.

Uit haar onderzoek komt naar voren dat er in de media bij elke nota sprake is van ontevredenheid. De onvrede die in de commentaren wordt geuit, heeft hoofdzakelijk betrekking op de inhoudelijke aspecten van cultuurnota's, op de Raad voor Cultuur en de bewindspersonen en niet zozeer op de systematiek. Grote aanpassingen op de Wet op het specifiek cultuurbeleid zijn volgens de auteur dan ook niet nodig. Zij stelt wel dat de functie en werking van de Raad voor Cultuur bekeken moeten worden. Tot op heden ontbreekt het ook aan een evaluatie van de voorgaande periode in elke cultuurnota. Zonder zo'n evaluatie kan men echter geen rigoureuze conclusies over de systematiek formuleren, aldus Breugem. (MN)

Middelveld, H. (2002)

Kulturhus: concept voor een lokaal netwerk.
Den Haag: NBLC [etc.], 134 p.
ISBN 90-5483-316-5 signatuur: 02-896

Het Kulturhus is van oorsprong een Scandinavisch begrip en omvat daar meestal een aantal culturele en informatieve functies, zoals een ontmoetingsruimte met horecafaciliteiten, een zaal voor lezingen, een theater/muziekzaal en een bibliotheek. Daarbij werken verschillende instellingen op locatie

en in programma's samen. Dit concept biedt in Nederland een mogelijke blauwdruk voor vernieuwing en verdere ontwikkeling van het openbare bibliotheekwerk samen met andere (non-profit en zakelijke) dienstverleners en aanbieders van culturele en maatschappelijke voorzieningen.

De culturele, informatieve en zakelijke voorzieningen zijn samengebracht onder één dak en hebben één management. Er kan in een breder verband worden samengewerkt met andere openbare instanties op lokaal niveau. Het concept is in Nederland toepasbaar in lokale gemeenschappen op het platteland en in dorpen, maar ook in perifere stads-wijken. Het kan de kwaliteit van het cultuurbereik en de leefbaarheid enorm stimuleren en verbeteren. De Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD) introduceerde het in Nederland. De ervaringen en resultaten van de OBD zijn in deze bundel bijeengebracht tot een praktisch geheel van kennis en informatie voor gemeenten en directies van culturele instellingen. (RH)

Sargentini, M. (2002)

Inspiratie op locatie: een plonologisch onderzoek naar culturele broedplaatsen in Amsterdam en Berlijn. Doctoraalscriptie Universiteit van Amsterdam, 172 p. Begeleiding: L.A. de Klerk
signatuur: 02-824

Ter ondersteuning van het belang van culturele broedplaatsen begint Sargentini met een definitie van Jurgen Hoogendoorn van de Stedelijke woningdienst te Amsterdam. Deze omschrijft culturele broedplaatsen als 'gekraakte bedrijfspanden die een aanvulling vormen op het voorzieningenniveau en bijdragen aan de leefbaarheid in de buurt, wijk en stad.' Ook vormen zij door de conglomeraten van samenhangende kleinschalige en innovatieve bedrijvigheid rondom de diverse kunst disciplines een belangrijk economisch element, aldus Hoogendoorn. Wie had dit in de jaren tachtig voorzien? En wie vermoedde dat het verdwijnen van de broedplaatsen eind jaren negentig voor de gemeente Amsterdam een bron van zorg zou worden en aanleiding zou zijn tot het starten van het project 'Broedplaats Amsterdam'.

Ook de landelijke politiek bemoeit zich ermee. o66 zoekt naar een manier om de broedplaatsen in te passen in een culturele planning. Hoe doen andere Europese hoofdsteden het eigenlijk? De discussie is in volle gang en deze scriptie probeert inzicht te geven in de huidige situatie in Amsterdam en Berlijn. Sargentini onderzoekt de mogelijkheden bij de realisatie van nieuwe en instandhouding van reeds bestaande culturele broedplaatsen in Amsterdam. De bijlagen bestaan uit een overzicht van de bestaande broedplaatsen in Amsterdam; een cijferoverzicht effectenonderzoek Amsterdam en Berlijn; en interviews met verschillende betrokkenen. (SL)

Boom, D., F.R.E. Lekanne Deprez en R.J. Tissen; KPMG (2002)

Van rups tot vlinder: een blodwijzer voor de toekomst van bibliotheken in Nederland. Breukelen: Nyenrode university press, 64 p. ISBN 90-73314-71-2 signatuur: 02-883

Niemand weet hoe de bibliotheek van morgen eruit ziet en of er morgen nog wel een bibliotheek is. Eeuwenlang was de bibliotheek een centrum vol geordende en mooi gerangschikte boeken, waarin informatie, kennis en ontspanning elkaar op natuurlijke wijze ontmoetten. Onder invloed van een scala aan maatschappelijke en vooral technologische ontwikkelingen lijkt aan deze functie een eind te komen. Hoogstens kan de bibliotheek nog een rol vervullen als intermediair in de jungle van de moderne informatievoorziening. In de toekomst nemen hoogwaardige, intelligente zoekmachines, die de relevantie van informatie kunnen beoordelen, echter ook die rol over. Wat blijft er over voor de bibliotheken? Zijn ze alleen de hoeders die de vluchtige elektronische informatie bewaren voor de teloorgang? De laatste decennia van de twintigste eeuw kunnen wel eens de slechts gedocumenteerde zijn, omdat belangrijke documenten op internet geen eeuwig leven beschoren is. Als de bibliotheken ze niet archiveren doet niemand het. De enige toekomst van bibliotheken ligt in de 'beleveniseconomie'. Dit vraagt een totale transformatie en een anticipatie op de ontwikkelingen, waarbij de ideeën uit het verleden losgela-

ten moeten worden. De geschetste toekomstscenari'o's zijn apart uitgewerkt voor openbare, wetenschappelijke en bedrijfsbibliotheken en voor de opleiding en functies van bibliothecarissen. (ML)

Hoek, K. van der (2002)

Tussen stotement en consensus: Stroom hcbk, gemeentelijk kunstbeleid met betrekking tot kunst in de openbare ruimte.

Doctoraalscriptie Vrije Universiteit Amsterdam, 126 p.

Begeleiding: J. Fritz-Jobse.

signatuur: 02-863

In 1990 richtte de gemeente Den Haag Stroom hcbk, Haags Centrum voor Beeldende Kunst, op. Het centrum is verantwoordelijk voor het niet-museale kunstbeleid van de gemeente, waaronder kunst in de openbare ruimte. Van der Hoek onderzoekt of het beleid voor kunst in de openbare ruimte en de kunstwerken en projecten die sinds 1990 op initiatief van of in medewerking met Stroom tot stand kwamen, vernieuwend zijn voor de Nederlandse opdrachtenpraktijk op dit terrein. Om deze vraag te beantwoorden gaat de auteur in op de belangrijkste discussiepunten over de vormen en functie van kunst in de openbare ruimte, de rol die de overheid hierbij speelt, het beleid van Stroom in verhouding tot landelijke beleidstendenzen en 'stroomkunst' in relatie tot andere openbare kunst.

Het (fraai geïllustreerde) onderzoeksverslag bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden de belangrijkste artistieke en beleidsmatige ontwikkelingen van kunst in de openbare ruimte tussen 1990 en 1990 geschetst. In het tweede deel richt de auteur zich op artistieke en beleidsmatige aspecten van Stroom. De conclusie is dat de oprichting van Stroom hcbk een belangrijke impuls heeft gegeven aan het gemeentelijk kunstbeleid. De vraag betreffende het vernieuwende karakter beantwoordt de auteur bevestigend. (JvdL)

Hoogland, D. (2002)

Galerie promotie: een onderzoek naar de promotie-activiteiten van de Rotterdamse kunstgalerie.

Stageverslag Erasmus Universiteit Rotterdam, Kunst- en Cultuurwetenschappen, 80 p.

signatuur: 02-845

Galeries kunnen niet voortbestaan zonder publiek. De vraag is alleen hoe je dat publiek bereikt. Welke promotieactiviteiten zijn onontbeerlijk voor de bedrijfsvoering van een galerie? Deze vraag is de basis van dit stageverslag. Om hier een antwoord op te geven voerde de onderzoeker gesprekken met galeriehouders, kunstenaars en klanten in Rotterdam, waar in totaal 47 galeries gevestigd zijn. Hij inventariseerde onder meer hoeveel personen in de galeries werkzaam zijn, hoe lang de galeries al bestaan, het aantal exposities per jaar, de kunstvormen die de galerie aanbiedt, de doelgroepen en eventueel ontvangen financiële ondersteuning.

Vervolgens onderzocht de auteur wat de galeries onder promotie verstaan, welke activiteiten prioriteit hebben, hoe ze tegen public relations aankijken en in hoeverre publiciteit belangrijk is, zowel in de vorm van *direct marketing* als van reclame. Rotterdam blijkt een 'jong' galerieklimaat te hebben met verhoudingsgewijs veel nieuwe galeries. De galeries werken met een zeer afwisselend bestand van kunstenaars. Het presenteren van kunst is het belangrijkste promotie-instrument, meer marketinggerichte en commerciële technieken blijven op de achtergrond in verhouding tot de artistieke, ideële doelen. Een actiever, zelfs agressiever promotiebeleid vinden de meeste galeries wel wenselijk, maar in de praktijk beperken ze zich tot de meer traditionele promotievormen, zoals het organiseren van tentoonstellingen en het sturen van uitnodigingen voor vernissages. Er valt dus nog veel te verbeteren aan het promotiebeleid, concludeert de auteur. (ML)

Lutz, H. (2002)

Markt & muze: een gouden koppel: 50 jaar kunstmonifestotie Utrecht.

Utrecht: Matrijs, 112 p.

ISBN 90-5345-208-7 signatuur: 02-791

Sinds 1953 is de Kunstmanifestatie in Utrecht een jaarlijks terugkerend fenomeen. Aanvankelijk vond het eendaagse festijn plaats op het Janskerkhof. Utrechtse kunstenaars presenteerden op een markt hun werk aan duizenden mensen. Het evenement groeide al snel uit tot een driedaags festijn. Met de verhuizing in 1991 naar het interieur van de Janskerk kregen de kunstenaars meer mogelijkheden om nieuwe ontwikkelingen in de beeldende kunst te tonen, zoals video- en computerinstallaties. Aangezien met de verhuizing het markt karakter verdween en de inhoud van de kunstuitingen veranderde, verloor het festijn haar laagdrempeligheid. Dit en andere zaken, zoals de organisatie, de verhuizing en de deelnemers, beschrijft Hans Lutz in het eerste deel van het jubileumboek. In het tweede deel portretteert hij bij wijze van hommage aan alle betrokken kunstenaars een selectie van zestien kunstenaars, tegelijkertijd deelnemer én organisatiemedewerker. (JvdL)

Noce, V. (2002)

Descente aux enchères: les coulisses du marché de l'art

Paris: Lattès, 431 p.

ISBN 2-7096-2153-3 signatuur: 02-819

De titel van het boek luidt in vertaling 'Afdaling naar de veiling'. Deze titel wekt associaties met een tocht naar de onderwereld. Geheimzinnige rituelen, onnavolgbare regels en onverwachte valkuilen bepalen dan ook de sfeer waarin veilingen zich afspelen. Wat is echt, wat is vals? Men fraudeert herkomstbewijzen, werkt oude meubels bij. Letterlijke alles kan geveild worden: het is maar waar je van houdt en wat de gek ervoor geeft. Tussen de prullaria blinken de spreekwoordelijke schatten: een onbekende tekening van een oude meester voor een spotprijsje.

De auteur schetst een geestig en intrigerend beeld van het beroemdste veilinghuis van Parijs, Drouot, en geeft een kijkje achter de schermen. Hij beschrijft daarbij saillante schandalen, zoals de geschiedenis van de verkoop van de Emmaüsgangers van Van Meegeren en de missers rond de datering van een Egyptisch beeldje. Noce vertelt nog vele an-

dere tragikomische anekdotes, waarbij de veiling vaak het beeld oproept van een casino. De praktijk van veiling van goederen bestaat al sinds de oude Grieken. Paradoxaal genoeg gebruikten de Romeinen veilingen juist om de buit uit geplunderde Griekse steden te gelde te maken! (ML)

Seifter, H. en P. Economy; Hackman, J.R. (voorw.) (2002)

Samenspel: coöperatief management volgens de methode van het Orpheus Chamber Orchestra: het enige orkest ter wereld zonder dirigent

Utrecht: Spectrum, 249 p.

ISBN 90-274-7858-9 signatuur: 02-920

Deze publicatie beschrijft de bijzondere ontstaansgeschiedenis van het Orpheus Chamber Orchestra, en geeft daarmee een nieuwe kijk op leiderschap, effectief communiceren en het optimaal benutten van persoonlijke kwaliteiten. Het boek is een praktische gids voor de ontwikkeling en implementatie van nieuwe managementstrategieën. De methode van leidinggeven die de leden van Orpheus voor zichzelf hebben ontwikkeld, is het resultaat van dertig jaar onderzoek en ontwikkeling. Om hun grondbeginselen in praktijk te brengen hebben zij zich steeds actief gericht op de meest effectieve manieren voor het volledig benutten van de talenten, capaciteiten en energieën van elke 'speler' in de organisatie.

Het door Orpheus ontwikkelde managementconcept heeft de volgende uitgangspunten. Geef de macht in handen van de mensen die het werk doen; bevorder teamwork op basis van individuele verantwoordelijkheid; laat leiderschap rouleren; maak iedereen rol duidelijk; leer te luisteren en leer te praten; maak iedereen een specialist en een generalist; zoek de consensus; koester respect voor de ander en houd vast aan je missie.

Het soms platgetreden managementjargon in dit boek laat onverlet dat de bundel een interessante en uitgebreide blik geeft in de keuken van een uniek orkest. Het boek is leerzaam en de lezer zal wellicht geneigd zijn om het Orpheus te gaan zien en beluisteren. (RH)

Epskamp, K. en E. Schra (red.) (2002)

Interculturele puzzels: Richard Schechner en het theater in de 21e eeuw.

Utrecht: PassePartout, 102 p. (PPCahier; 3)

ISBN 90-76518-03-3 signatuur: 02-942

Richard Schechner is sinds 1967 als hoogleraar Performance studies verbonden aan de Tisch school of the arts in New York. Hij wordt in de vs en Europa algemeen erkend als een van de meest prominente denkers op het gebied van de experimentele podiumkunsten. Zijn controversiële opvattingen over culturele diversiteit spelen daarbij zeker een rol. Stichting PassePartout nodigde Schechner in 1998 uit om in Utrecht de 2e International *lecture on performing arts* te komen geven. Deze bundel geeft een indruk van de gedachtewisseling die eind 1998 plaatsvond tussen Schechner, studenten, theatermakers en het Nederlandse publiek. Opgenomen zijn teksten die bij die gelegenheid werden uitgesproken, aangevuld met artikelen van recentere datum. Uitgangspunt is de vraag of er in de eenentwintigste eeuw behoefte is aan theater. Schechner ziet de toekomst van het theater tweeledig. Theater als onderdeel van de 'schoone kunsten' zal volgens hem ophouden te bestaan. Een toekomst zonder theater in de meest brede zin van het woord, als performance, is in Schechners ogen echter ondenkbaar. (MN)

Ethis, E. (red.) (2002)

Avignon: le public réinventé: le festival sous le regard des sciences sociales.

Paris: la documentation française, 342 p.

ISBN 2-11-005203-1 signatuur: 02-851

Het theaterfestival in Avignon bestaat al meer dan vijftig jaar. De oprichter, Jean Vilar, wilde dat het festival vooral het publiek behaagde en mensen naar het theater lokte die er anders niet kwamen. Nog steeds werkt zijn formule: de sfeer van het festival is informeel en gezellig, terwijl aan de kwaliteit van de

voorstellingen niet wordt getornd. Wildvreemde bezoekers raken met elkaar aan de praat over de voorstellingen. Bezoekers kunnen op geïmproviseerde locaties overnachten. De hele atmosfeer rond de vele opvoeringen op historische locaties binnen en buiten het paleis van de Franse pausen is bijzonder. De sociale achtergrond van de bezoekers is uitvoerig in kaart gebracht aan de hand van een publieksonderzoek tussen 1996 en 2001. De hieruit verkregen gegevens over de herkomst van de bezoekers, hun opleidingsniveau, inkomsten, leeftijd, uitgaansgedrag en andere determinanten zijn geanalyseerd. In de bundel zijn bezoekerscijfers per festival en per voorstelling uitgesplitst. De programmering van de voorstellingen draagt ertoe bij dat het legendarische enthousiasme van het publiek niet afneemt. (ML)

Wippoo, P. en L. Citroen (2002)

Alle ogen gericht op... omgaan met plankenkoorts.

Amsterdam: Boom, 109 p.

ISBN 90-5352-721-4 signatuur: 02-800

Optreden doe je voor je plezier, is het motto van dit boekje. Wanneer je graag wilt optreden, talent én zelfvertrouwen bezit, en bovendien kunt accepteren dat een optreden soms minder goed slaagt, dan is lezing van dit boekje niet nodig. Is de spanning bij optredens heviger dan de opwinding, dan kan deze publicatie een handreiking zijn.

De auteurs beschrijven in het kort de psychologie van plankenkoorts. Vervolgens geven zij aanwijzingen hoe je ermee kunt leren omgaan, hoe je het optreden voorbereidt en hoe je de concentratie kunt leren verbeteren. Wippoo en Citroen behandelen alle fasen voorafgaand aan het optreden. Ook de ontvangst van het applaus en de evaluatie komen echter aan de orde. Speciale aandacht is er voor audities. Het is vooral van belang om de zenuwen te leren beheersen. Ontspannings- en ademhalingsoefeningen kunnen hierbij uitkomst bieden. (JvdL)

Dossier

Dit dossier belicht de economische, sociale en financiële aspecten van het steeds professioneler wordende schrijversvak. Het gaat daarbij onder andere over het subsidiebeleid, de relatie tussen schrijvers en uitgevers en de positie van de schrijver. Marike Lindhout is verantwoordelijk voor de samenstelling van de literatuurlijst en voor de annotaties. Het betreft slechts een selectie van de in de bibliotheek van de Boekmanstichting aanwezige literatuur op dit terrein. Geïnteresseerden kunnen verder zoeken via de catalogus van de bibliotheek op internet (www.boekman.nl) of bij de Boekmanstichting. André Nuchelmans beschrijft in de inleiding de verschillende bronnen waaruit een auteur voor zijn inkomsten kan putten.

Schrijf je rijk?

De schrijver en zijn inkomen

'Jeel... die mensen moesten wel gloeiend rijk zijn!... D'r wos geen plovuizen vloer met wit zand be-strooid, zaals bij hem thuis en bij iedereen in het dorp. Erlagen fijn-gevlochten motten, veel fijner dan die in de enkele mooie komers von het dorp, zoals de smid ereen hod en de wogenmoker en de koster, en die beroemd waren om hun kostelijke inrichting. En don lag er hier in het midden ook nog een dik tapijt overheen met kleuren zo fel ols een bed von enkel duizendschonen, floxen en dohlio's... En al dot zocht-blinkende goud op die boeken!... En wot hingen er een rore ploten oan de muren (...) en door zoten ook olweer lijsten am van kloor goud... En gordijnen hingen er voor de ramen... twee, nee: drie over mekoor (...). Hier en door stonden oak beeldjes, ap de schoorsteen en op een roor kostje... maor er wos geen een heiligenbeeldje bij en ook zagen zijn speurende, plots wookzoom geworden oogjes geen crucifix, dot toch in elke komer hoorde... dot wos wel even verantrustend. Maor wot een prochtige komer!' (De Jong 1964, 76)

Zo ziet Merijntje Gijzen de woonkamer van de schrijver Meneer Walter. Het is duidelijk dat de schrijver in goeden doen is. Ook heeft de schrijver kunst en boeken in huis. In West-Brabant aan het

begin van de vorige eeuw valt het Merijntje bovendien op dat er geen religieuze afbeeldingen in het huis aanwezig zijn. Eerder in het boek dicht De Jong Meneer Walter al een aantal bohémientrekjes toe. Hij is anders dan alle anderen in het dorp: hij heeft een baard, rookt pijp, draagt een fluwelen pak en zijn haar zit verward. Het is de vraag in hoeverre dit beeld representatief is voor de gemiddelde auteur aan het begin van de twintigste eeuw. De beschrijving gaat waarschijnlijk wel op voor A.M. de Jong zelf. Deze werkte zich op van de zoon van een borstelmaker tot de eigenaar van een villa in het Gooi. De familie ging regelmatig in het Zuid-Franse Menton op vakantie. In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw was De Jong een gevierd auteur, die vooral met zijn Merijntjereeks een groot lezerspubliek bereikte.

Niet alle schrijvers waren zo goed bedeed. En dat heeft De Jong gemerkt. Regelmatig schilderden collega's hem af als een geldwolf. Zijn niet-onbemiddelde toestand zou moeilijk te rijmen zijn met zijn socialistische idealen (o.a. De Jong 2001). Nog steeds is het niet gemakkelijk om in Nederland een succesvol schrijver of beoefenaar van een andere kunstvorm te zijn. Critici en collega's speculeren al snel op het verkopen van je principes aan de commercie. Er